

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY II - SEGONA EPOCA

NOVEMBRE-DESEMBRE DE 1920 - N.º 8

SUMARI:

TEXT: HISTORIA El Castell de Mura per *Joaquim Sarret i Arbos.*— EXCURSIONISME: Al Montseny.—CRONICA. — EXCURSIONS FETES
Anunci d'excursions.

ORAVAT: Montseny.-Turó de l'Home, clixé *Roset.*

REDACCIO I ADMINISTRACIO: SANT ANTONI, 64

ARXIV

DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

ANY II

SEGONA ÈPOCA

DESEMBRE-NOVEMBRE 1920

NÚM. 8

HISTÓRIA

EL CASTELL DE MURA

Les contínues guerres que es suscitaven entre senyors feudals, varen ésser la causa principal de la construcció de la generalitat dels castells, quiscun en són territori, al cim de les altures i sobre roques escarpades. D'aquí ve el que molts d'ells s'anomenin *castells roquers*. La promulgació dels «Usatges» per Ramon Berenguer, en 1068, si bé impedí, un tant, les contínues guerres entre els senyors feudals, no obstant, va tardar encara molt temps, a decaure l'influència i poderiu del feudalisme.

Del històric castell de Mura, ens dóna nova, un document del segle XIII, en el qual hi consta que un tal Ponç de Guardia, havia fabricat una fortalesa, sobre roques escarpades, anomenada més tart *el castell vell*. Ja abans, o siga, a tres nones (dia 3) de novembre de 1156, un tal Guillem de Guardia i sa muller Dolça havien fet conveni amb Bernat de Montesquiú, sobre els honors i possessions que tenien en Manresa i Bages. Es molt probable que la família *Ça Guardia*, fos la senyora del castell de Mura, el qual, després passaria a la corona, segons la donació o comanda que el Rey Jaume, a 2 idus (dia 12) de setembre de 1223, feu a favor de Guillem de Santa Fe, «del castell de Mura amb tots sos drets i pertinençies, i de la roca anomenada *castell vell*, amb sa fortalesa que Ponç de Guardia havia fet construir» (1)

(1) Arxiu de la Corona de Aragó.—Armari Manresa.

Consta que ja en el mes de setembre, la corona havia adquirit el castell de Mura; doncs el rei Jaume, trobant-se a Barcelona a las kalendas d'octubre, expedí un privilegi amb el que, vol i ordena que Mura no es separi de la corona reial; promet als prohoms i universitat de Manresa, de Sampedor i de Mura que, ni ell ni sos successors vendran, ni donaran, ni alienaran dit castell; ni el separarà de son domini ni a realenc; i en cas que el contrari es fes, vol que no sia vàlid i no es reconegui altre senyor que el rei (1)

En aquest privilegi, anomena als prohoms de Manresa perquè la ciutat contribuï a la compra de Mura, segons confessió de Pere de Gravalosa, procurador del senyor rei, feta a 5 idus (dia 9) de febrer de 1293, d'haver rebut de Berenguer Joncar i Francesc Puig, col·lectors de la questia, «la quantitat de tres mil sous barcelonesos que la universitat de Manresa va prometre donar al senyor rei en auxili de la compra del castell de Mura» (2).

La possessió, no tingué lloc oficialment, fins a 16 kalendas de març (14 febrer) en que Na Elisenda de Banyeres, constituïda davant el notari i en presència dels testimonis, feu entrega, amb totes les cerimònies de consuetud, del castell i demés possessions de Mura, a Pere de Gravalosa, procurador nomenat pel senyor rei; absolguent del plet i homenatge que li prestaven Guillem de Castellet, Pere de Gravalosa, Arnal de Guardiola i altres castllans de dit castell, els quals es declararen vassalls del senyor rei. (3)

Recobrada la possessió de Mura, la corona encomanà l'exercici de les jurisdiccions al Veguer de Manresa; i per açò veiem que a 17 kalendas de novembre (16 octubre) de 1302, el rei Jaume des de Girona li diu que torni als homes de Mura, les penyores de cert delictes, no de gravetat, que havien comès; i als idus (dia 15) de març de 1308 fou proveïda de manament reial la Batllia de Mura. (4)

En 1310, se suscitaren fortes qüestions entre els castllans i els homes del castell de Mura, a les que hi va intervenir el Veguer de Manresa, incoant procés. Portada la causa davant el rei, a 13 Kalendas de octubre (19 Stbre.) en Jaume, des de Barcelona diu amb lletra al Veguer que, havent vist i examinat detingudament dit procés, vol mana que desisteixi d'ell encontinent i sia tramès a la cancelleria reial.

(1) Llibre verd de Manresa.—Arxiu Municipal.

(2) Manual del Concell de Manresa.—Arxiu Municipal.

(3) Arxiu de la Corona d'Aragó.

(4) Llibre del Veguer.—Arxiu Municipal de Manresa.

Creiem entreveure el motiu d'aquelles qüestions en altra lletra donada des de València, a pridie idus (dia 14) de març, i dirigida a Pere de Tripons, de la casa reial, dient en Jaume que, els procuradors dels homes de Mura, li han manifestat que havent-los sigut demanat mil sous barcelonesos per la *questia* de l'any present, la qual quantitat, després de moltes raons, fou rebaixada a cinc cents sous, obligant als castllans a que paguessin els altres cinc cents sous, ordena el rei a dit Pere que li certifiqui de la veritat; i mentres tant, diu i mana al Veguer de Manresa que faci justícia, i no obligui a dits homes de Mura, ni als castllans, a pagar dites quantitats. (1)

Desconeixem el resultat d'aquest conflicte, que segurament fou de llarga durada. Però, siga com se vulga, el castell de Mura i ses terres no varen tardar a passar en mans d'altre particular.

En aquell temps de contínues lluites, la corona havia de menester fortes sumes per a subvenir les necessitats de la guerra, arribant el cas de tenir de vendre els senyorius dels castells i termes.

Un document de 9 Kalendas abril (24 març) de 1316, és la venda que el rei Jaume va fer en favor de la noble Sibilia, comtesa de Pallars, muller del noble Huc de Mataplana, del castell de Mura, amb tots sos drets i pertinençies pel preu de 35.000 sous barcelonesos.

Tres anys cabals va posseir dita comtesa el senyoriu de Mura, doncs que a 13 kalendas abril (20 març) de 1319, per haver-li retornat el rei aquella quantitat, firmà un document, en el qual hi consta la restitució i absolució que fa Sibilia, al rei Jaume, del castell i terme de Mura. (2)

En 1329, era feudatari d'una castllania en Galceran d'Ulzinelles, el qual a 10 kalendas abril (23 març) va prestar jurament de fidelitat el rei per dit feude i per la casa anomenada *fortalesa* (castell vell) amb sos masos i drets, dels quals havia rebut la investidura.

Es precisament en aquesta època, quan la ciutat de Manresa havia donat a l'administrador reial Bernat de Petra, certa quantitat per a redimir censos del castell de Mura, *castri nostri de Muredine*. Agraït el rei Alfons a les demostracions d'afecte i fidelitat a la corona pels manresans, des de València, a pridie nonas (dia 6) de juliol (1329) extengué un privilegi, concedint a Manresa la franquesa de que, per espai de dos anys seguits, no demanaria a la ciutat, cap espècie de

(1) Llibre del Veguer de Manresa.—Arxiu municipal.

(2) Arxiu de la Corona de Aragó.—Llibre citat.

A l'igual dels anteriors senyors, els castlans i homes de Mura prestaren homenatge i fidelitat al nou senyor, essent la família Comes la que tingué més anys el senyoriu de totes possessions del castell de Mura amb ses respectives jurisdiccions; doncs que en Ramon de Comes, llegà aquest castell en patrimoni, a sa filla Isabel, casada amb Joan de Peguera, de la casa de Manresa, i morint els dos, heredaren sos fills Joan i Beatriu, quedant el senyoriu pel primer.

Consta que als 4 de Juliol de 1466, el Veguer de Manresa, envià un manament al Batlle de Mura dient «que retenga tots els fruits, delmes e rendes que pertanyen a Joan de Peguera, senyor de dit castell, en virtut de execució de cert censal per Joan e Isabel de Peguera, difunts, sobre una capellania» (1)

En Joan i Beatriu, germans, havien promés per dot a Joan de Peguera, fill del primer, mil florins equivalents a 550 lliures, moneda, assegurant-les-hi en el castell de Mura, açò és, els primers com a propietaris i el segon, com a usufructuari.

Beatriu de Peguera, era casada amb Joan de Gaver, senyor del castell de Sant Mateu de Bages, i per tal, li tocaria també en dot les rendes que li pertocaven del castell de Mura, essent senyor d'aquest el seu nebot Joan de Peguera, marit de Josepa, dels quals era fill en Rafel de Peguera, anomenat senyor de Mura,

Als 24 de desembre de 1545, els Consellers de Manresa requeriren al Veguer de Bages dient que «mossen Rafel de Peguera o son Batlle, acert del terme de Mura ha fet certes crides, prohibint cassar perdius y altres coses moltes, ab certes penes» afegint que revoqui, dit Veguer, dites crides de Mura i castigui al batlle. (2)

En Rafel de Peguera, va morir en Manresa, als 20 de març de 1548, segons dades que tenim recollides de la família Peguera.

No podem seguir la successió del senyoriu de Mura, per faltar-nos documents; però, creiem que, acabant-se en el segle XVI, la época del feudalisme, i la circumstancia d'ésser abandonats o enrunats molts dels castells de Catalunya, deixà de tenir interès la història feudal del castell de Mura.

No obstant, en el nombre d'«Arxiu» corresponent als mesos de febrer a abril del corrent any, hi hem llegit que l'Arxiduch Carles de Austria a 31 d'agost de 1707, volent premiar els serveis prestats en

(1) Lligall Peguera.--Arxiu de la Seu de Manresa.

(2)

la guerra amb els francesos per D. Felicià de Cordelles, li concedeix el transformar el títol de comte amb el de marquès de Mura.

Nosaltres podem dir que la família Cordelles o Cordellas, era de les notables de Manresa, en segles anteriors al nostre; i és molt probable que, ella, adquiriria el senyoriu de Mura, per successió de la casa Peguera; doncs, que, a darrers del segle XVI, una tal Isabel de Peguera, fou muller de Alexandre Cordellàs i Oms, el qual, després dels Pegueres, seria el primer possessor dal senyoriu de Mura.

JOAQUIM SARRET I ARBÓS

Manresa novembre de 1920.

EXCURSIONISME

AL MONTSENY

Tal com teniem anunciat els dies 31 d'octubre i 1 de novembre realitzàrem una excursió per les fondalades del formós i atractívol Montseny.

Al bell matí quan encara l'estela brillava magnífica, sortiem pels F. C. de Catalunya per a traslladar-nos a Barcelona i d'aquí, per la via de França, fins a Palautordera.

Arribats que som a l'estació de Palautordera per bona carretera ens presentem al poble de Santa Maria.

Sens entretenir-nos arribem al poblet de Sant Esteve, seguidament l'anomenada font Martina i l'ermita de Santa Marguerida. Aquí comença d'encisar els nostres ulls el deliciós paisatge que es presenta el davant nostre.

Passem per can Terrades i pel Castell, aquí va estrenyent-se la vall entre els contraforts del Montseny i els serrats de Sant Elies i Santa Sussagna, al poc ratet albirem el cloquer de La Costa, atrevessem el Tordera i deixem a can Coca, can Illa i el Torrent de Retronyes que ve de les vessants del Turó del Home, seguint la vella carretera arribem al bonic i pintoresc poblet de Montseny.

Represa la ruta passem per can Teixidó, prop de l'aiguabarreig del Tordera amb la riera de Castanya, la qual degut a les freqüents pluges s'ha engroixit de tal manera que no ens es possible atrevessar-la, sens abans fer quelques maniobres més o menys capritxoses. Amb

tot això la tarda va finant, la casa de Sant Andreu de la Castanya es veu el lluny i la nit es propera, i sent-nos impossible l'arribar-si ens quedem a una casa deshabitada, recollim força llenya perquè no ens manqui foc, i amb brancatge sec improvisem un lloc per a poder descansar.

A punt d'alba comencem a deixondir-nos i després d'arranjar les motxilles ens dirigim a La Castanya, petita església romànica, des de aquí pujem a l'anomenat coll Formic, les vessants del qual perteneixen les aigües del Congost i del Tordera. Seguidament arribem a la font i masia de Sant Andreu de la Castanya.

Al mig matí baixem cap al coll Formic, dirigint-nos a la casa del Faig i després d'un trajecte bastant llarg passem per la Morera i la Castanyera, antigües cases de pagesia, i per entre mig del bosc ens presentem a l'església del Brull.

Després de dinar seguint cap a can Casademunt i per bonic paisatge, entre rauredes i alzines, arribem al poble de Balenyà, en l'estació del mateix pujem en el tren que ens porta fins a Montcada, i d'aquí a la nostra aimada ciutat, abandonant amb recança la dolça pau de les muntanyes per a tornar a les xorques trifulgues de la vida ciutadana.

N.

CRÓNICA

EXCURSIONS FETES.—Els dies 30 i 31 d'octubre i 1 de novembre varis socis anaren a Ribes, Caralps i Núria.

—El dia 9 de novembre es realitzà una excursió a Olesa, La Puda, Cairat i coves del Patracó, a les quals foren acompanyats pel seu propietari En Josep Bruguera de Collbató, visitaren les mateixes i quedaren meravellats de sa grandiositat i del formós conjunt d'estalactites i estalagmites que les enbelleixen.

A la tarda es dirigiren a Esparraguera, visitant la grandiosa església parròquial, i d'allí davallaren cap a la Colonia Sedó.

—Els dies 13 i 14 de novembre alguns socis feren una excursió al Montseny: Figaró, Tagamanent, Pla de la Calma i Aiguafreda.

—El dia 21 de novembre un bon estol de socis portà a cap una excursió a Mataró, Argentona i Castell de Burriac.

Un xic de correguda visitaren Mataró, dirigint-se promptament cap al formós Crós d'Argentona, propietat d'En Garí, torre gòtica, construïda per l'arquitecte En Puig i Cadafalc. Els jardins que envolten la mateixa estan embellits amb admirables escultures d'En Vallmitjana. Seguidament feren via cap a Argentona, visitant l'església de Sant Julià, d'estil gòtic, la qual posseeix un notable retaule del segle XVI.

Després de fer una curta estada al manantial Burriac es dirigiren a les runes de l'alterós Castell de Burriac i d'allí cap als pobles de Cabrera i Vilassar de Mar.

— Pel dia 28 de novembre teniem anunciada una excursió a can Boada de les Parentes i Forat del Vent, la qual es sospengué, degut a la inseguritat del temps.

En canvi varis socis en realitzaren una altra al Montseny, amb motiu d'haver-hi caigut fortes nevades.

Sortiren el dissabte al migdia, arribant a l'ermita i fonda de Santa Fe a quarts de nou del vespre.

L'endemà anaren al Turó de l'Home, Les Agudes, Pla de l'Espinal i Santa Fe, retornant per Sant Seloni.

ANUNCI D'EXCURSIONS

Sustitució de la fulla VI de l'any X i I del XI

DIA 12 DE DESEMBRE

— **Excursió a Santa Creu d'Olorde, per Vallvidrera, Santa Creu, Molins de Rei i Rubí.**

Sortida en el tramvia de les 7 fins a les Planes i retorn per Rubí.

Pressuaost 1'45 pessetes.—Cal dur-se previsions.—Inscripció divendres dia 10.—Vocal Marc Armengol.

DIA 19 DE DESEMBRE

— **Excursió al Turó de Montcau, Cova Simanya i Font del Llor.**

Sortida a les quatre del matí i retorn per Castellar amb carruatges.

Pressupost 2'50 ptes. ptes.—Inscripció dia 17.—Vocal Jaume Serra.

DIA 26 DE DESEMBRE

— **Visita a les esglésies romaniques de Sant Pere i Assil Busquets**

Sortida del Centre a les tres en punt.—Vocal Tomàs Viver.

DIES 1 i 2 DE FENER

— **Excursió de Mura i Coves de la Tosca**

Dia, 1. — Sortida a quarts de set del matí cap als Graons de Mura, Coma d'En Vila i Coves, les quals es visitaran, i al caient de la tarda s'arribarà al poble, Sopar i dormir a la Fonda Feliu.

Dia, 2. — Visita a la població i encontorns, i a mig matí s'empenirà el retorn per la Vall de Mura, Font Freda, La Mata i Font de l'Olla.

Pressupost 9. ptes., inclòs sopar, dormir, coves i caruatges des de la Font de l'Olla.

Cal procurar-se els queviures.—Sessió preparatòria i inscripció dimarts dia 28 de desembre.—Vocal Alfons Amic.

DIA 6 DE GENER

Excursió a can Torres, Coll de Grua i Riu Ripoll

Sortida a les cinc del matí.

Retorn per Sant Feliu del Recó i Girabau. Portar-se provisions.—Preparatòria dimarts dia 4.—Vocal Josep Alavedra.

DIA 9 DE GENER

Excursió a Mongat, Tiana, Conreria, Sant Fost, Mollet i Moncada

Sortida a les set del matí pels F. C. de Catalunya.

Pressupost 4'50 ptes.—Inscripció divendres dia 7.—Vocal Miquel Abad.

DIA 16 DE GENER

Excursió al Collet de les Tres Creus, Turó i Avenc de Castell Sopera i Font de la Pola

Sortida a quarts de set aprovisionats. Preparatòria divendres dia 14.—Vocal, Juan Pineda.

DIA 23 DE GENER

Excursió a Vilanova i Geltrú

Visita al Museu-Biblioteca Balaguer, Fàbrica de productes de goma Pirelli i Castell de La Geltrú.

Sortida en el tramvia de les 7 i de Barcelona (Passeig de Gràcia) a les 8'56 arribant a Vilanova i Geltrú a les 9'53.

Retorn amb el tren de les 10 de la vetlla.

Pressupost 11'50 pts. compresos tots els gastos. Sessió preparatòria i inscripció dimarts dia 18.—Vocal Pau Gorina.

DIA 30 DE GENER

Excursió a les Coves del Salltre de la muntanya de Montserrat

Sortida a les 8 del matí amb auto fins a Collbató, seguidament es visitaran les coves, per la tarda s'anirà a peu cap a can Estruc, Cairat i Olesa.

Pressupost 6 ptes, auto, coves, i tren.—Portar-se provisions.—Preparatòria i inscripció dia 25.—Vocal Josep Reig.